

IJTIMOIIY TARMOQLAR ASRIDA YOSHLARDAGI POETIK QARASHLAR VA BADIY TAJRIBALAR

Adhamova Mohlaroy Nodirbek qizi

mohlaroyadhamova29@gmail.com

*O'zbekiston Davlat Jahon Tillari 3-Ingliz tili filologiyasi
fakulteti talabasi Toshkent, O'zbekiston*

Annotatsiya: Maqolada ijtimoiy tarmoqlar davrida yosh ijodkorlarning poetik qarashlari, badiiy izlanishlari va raqamli muhitdagi ijodiy faolligi tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan hozirgi davrda adabiyot ham shakl va mazmun jihatidan o'zgarib bormoqda. Yosh shoirlar ijtimoiy tarmoqlar orqali o'z ijod mahsullarini keng auditoriyaga taqdim etishmoqda, bu esa zamonaviy she'riyatda yangi yo'nalish va uslublarning shakllanishiga olib kelmoqda.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, yosh ijodkorlar, poetik estetika, raqamli madaniyat, badiiy tajriba, adabiyot va she'riyat, ijod, internet, poetik tafakkur.

Annotation: The article analyzes the poetic views, artistic explorations, and creative activity of young authors in the era of social networks. With the rapid advancement of digital technologies, literature is undergoing transformations that affect both its form and content. Young poets increasingly use online platforms to share their works, contributing to the emergence of new stylistic directions in modern poetry.

Keywords: social networks, young creators, poetic aesthetics, digital culture, artistic experience, literature and poetry, creativity, internet, poetic thinking.

Аннотация: В статье рассматриваются поэтические взгляды и художественные поиски молодых авторов в эпоху социальных сетей. В условиях активного развития цифровых технологий литература переживает трансформацию, затрагивающую как формы выражения, так и содержание поэтического творчества. Молодые поэты активно используют интернет-платформы для публикации своих произведений, что способствует формированию новых направлений и стилей в современной поэзии.

Ключевые слова: социальные сети, молодые творцы, поэтическая эстетика, цифровая культура, художественный опыт, литература и поэзия, творчество, интернет, поэтическое мышление.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va internet axborot-kommunikatsiya tizimlari inson madaniyati va adabiyotining rivojlanishiga tubdan ta'sir qilmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar — Facebook, Instagram, Telegram, TikTok va boshqalar — axborot almashinuvining tezligi, auditoriyaga bevosita yetib borish imkoniyati, interaktivlik

uyg'unligi bilan yosh ijodkorlar uchun yangi ijodiy maydon, adabiy sinovlar makoniga aylangan. Ushbu platformalar orqali she'r, lirik mikro-tekstlar, vizual poeziya, multimediya shakllarida ifoda topayotgan ijod namunalari yosh avlod uchun yangi poetik me'yorlar va badiiy yo'nalishlar yaratmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlarda faoliyat yuritayotgan yosh ijodkorlarning poetik qarashlari va badiiy tajribalari ularning dunyoqarashi, estetik didi va zamonaviy sharoitga moslashish strategiyalarini aks ettiradi. Shu bois, mazkur tadqiqotda quyidagilar ajralib turadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

So'nggi o'n yillikda raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlar inson tafakkurining, xususan, ijodiy fikrlashning eng muhim shakllantiruvchi omillaridan biriga aylandi. Bugungi yosh ijodkorlar poetik dunyoqarashini nafaqat an'anaviy adabiyot, balki raqamli kommunikatsiya vositalari orqali ifoda etmoqdalar. Shu bois, adabiyotshunoslikda "raqamli poetika", "internet she'riyati", "virtual adabiy muhit" kabi tushunchalar keng ilmiy muomalaga kirdi.

Raqamli adabiyot fenomenining nazariy asoslarini jahon miqyosida bir qator olimlar ishlab chiqqan. Masalan, Manuel Kastells (2001) esa internetni "yangi ijtimoiy makon" sifatida talqin etadi. Uning fikricha, axborot tarmoqlari insonning madaniy identifikatsiyasini qayta shakllantiradi. Bu jarayon ijodkor shaxsda ham yangi ifoda uslublarini vujudga keltiradi.

Genri Jenkins (2006) o'z asarida eski madaniy formatlar bilan yangi media o'rtasidagi sintezni "konvergent madaniyat" deb ataydi. Uning ta'kidlashicha, o'quvchi endilikda passiv iste'molchi emas, balki "hamijodkor" (co-creator) sifatida faol ishtirok etadi — bu hol ijtimoiy tarmoqlarda yosh shoir va o'quvchi o'rtasidagi muloqotda aynan kuzatiladi.

O'zbekiston adabiyotshunosligida ham so'nggi yillarda raqamli madaniyat va adabiy jarayonlar o'rtasidagi munosabatlar o'rganila boshlandi. Masalan, R. Xolbekova (2023) asosli dalil va o'zbekcha talqin orqali ijtimoiy tarmoqlarda shakllanayotgan yangi poetik tafakkurning psixologik asoslarini yoritadi. O'zbekiston yosh shoirlarining Telegram va Instagramdagi ijodi misolida yangi badiiy ifoda shakllarini tahlil etadi (Qurbonova, 2022). U. Hamidov "Virtual makon va zamonaviy o'zbek she'riyati" nomli asarida ijtimoiy tarmoqlardagi poetik tajribalarni "intertekstual jarayon" sifatida talqin qiladi. Ushbu ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarda faol yosh ijodkorlar poetik qarashlari individualizm, soddalik, hissiy intensivlik, vizual poetika va ijtimoiy sezgirlik asosida shakllanmoqda. Ular uchun she'r nafaqat estetik ifoda vositasi, balki sifatida ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotda yosh ijodkorlarning ijtimoiy tarmoqlardagi poetik qarashlari va badiiy tajribalarini o'rganish uchun kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi.

Tadqiqot zamonaviy adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik, sotsiologiya, va media-nazariya fanlarining kesishgan nuqtasida olib borildi.

Jan Bodriyyar (Jean Baudrillard, 1981) esa postmodern davrni tavsiflovchi simulyakrum va giperreallik tushunchalarini ishlab chiqqan. Unga ko'ra, hozirgi media muhitida "haqiqiy" va "tasvir" o'rtasidagi chegaralar yo'qolgan, natijada real voqelik o'rnini belgilar va tasvirlardan iborat simulyakrumlar egallagan. Bu holat inson ongida sun'iy yaratilgan "virtual reallik"ni shakllantiradi. Media tahlilida bu yondashuv madaniy obrazlar, reklama va vizual kommunikatsiyalarning falsafiy mohiyatini ochib beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar yosh ijodkorlar poetikasini shakllantiruvchi muhim madaniy va kommunikativ omilga aylangan. Bugungi yosh shoirlar o'z ijodini endi faqat matbuot yoki an'anaviy nashrlarda emas, balki raqamli platformalarda namoyon etmoqda. Bu jarayon adabiyotning o'zgaruvchan tabiati, auditoriya bilan bevosita muloqot imkoniyati va ijodkor shaxsning yangi ijtimoiy roli bilan chambarchas bog'liqdir.

Avvalo, ijtimoiy tarmoqlarda yuzaga kelgan "raqamli poetika" o'zbek she'riyatining yangi ifoda yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Yosh shoirlar matnni faqat so'z orqali emas, balki tasvir, musiqiy fon, emoji va hashtaglar orqali ham boyitmoqda. Bu holat G. Jenkins tomonidan ilgari surilgan "konvergent madaniyat" g'oyasini tasdiqlaydi, ya'ni turli media shakllar birlashib, yangi badiiy mazmun hosil qiladi.

Shuningdek, o'rganilgan 15 nafar yosh o'zbek shoirining 300 dan ortiq she'rlari tahlili shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy tarmoqlar:

- poetik shaklni ixchamlashtirgan (ko'p hollarda 4–6 satrli mikro-she'rlar),
- emotsional mazmunni kuchaytirgan (hissiy holat, ruhiy kechinma markazda turadi),
- shoir va o'quvchi o'rtasida jonli muloqotni yaratgan.

Masalan, Rafiq O'zturk yoki Jontemir kabi yosh shoirlar Telegram va Instagram sahifalarida o'z she'rlarini e'lon qilib, izohlar orqali o'quvchilar bilan bevosita muloqot o'rnatadi. Bu esa M. Baxtinning "dialogik poetika" konsepsiyasini amalda tasdiqlaydi: matn — bu doimiy dialog jarayoni.

XULOSA

Yuqoridagi tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar bugungi kunda yosh ijodkorlarning poetik tafakkuri va badiiy dunyoqarashini shakllantiruvchi asosiy omillardan biriga aylangan. Raqamli madaniyat sharoitida she'riyat endilikda nafaqat matnli, balki ko'p qatlamli – vizual, audio va interaktiv shakllarda ifodalanmoqda. Bu esa poetik ifodaning yangi turlarini, ya'ni "raqamli poetika"ni yuzaga keltirdi.

Tahlil natijalariga ko'ra, yosh shoirlar ijtimoiy tarmoqlar orqali o'z fikr va his-tuyg'ularini ixcham, samimiy va o'ziga xos uslubda ifodalayapti. Ularning she'rlarida zamonaviy hayotga xos motivlar – yolg'izlik, hissiy izlanish, ijtimoiy niqoblar, o'zlik va erkinlik mavzulari ustunlik qiladi. Shu bilan birga, hashtag, emoji, inglizcha so'zlar kabi raqamli belgilar poetik vositaga aylangan.

Natijada, yosh ijodkorlarning raqamli maydondagi faoliyati o'zbek adabiyotida yangi bosqich – internet avlodi poetikasini shakllantirmoqda. Bu yo'nalish an'anaviy adabiy qadriyatlarni zamonaviy media vositalari bilan uyg'unlashtiradi, milliy she'riyatni global madaniyat jarayonlariga yaqinlashtiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Baudrillard, J. (1994) *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press.
2. Castells, M. (2001). *The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society*. Oxford University Press.
3. Hamidov, U. (2024) 'Virtual makon va zamonaviy o'zbek she'riyati', *Jahon adabiyoti*, no. 1, pp. 55–63.
4. Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York University Press.
5. Jontemir. (2024) 'Raqamli poetika tajribalari: yangi media va she'riyat', *Milliy uyg'onish*, pp. 61–65.
6. Qurbonova, Z. (2022) 'Internet adabiyoti fenomeni: o'zbek she'riyatida yangi ifoda shakllari', *Adabiy jarayon*, pp. 45–53.
7. O'zturk, R. (2023) 'Zamonaviy poetik izlanishlar va ijtimoiy tarmoqlar imkoniyatlari', *Yosh ijodkorlar almanaxi*, pp. 22–27.
8. Xolbekova, R. (2023) 'Raqamli adabiyot va yosh ijodkorlar poetik tafakkuri', *O'zMU Xabarleri*, pp. 112–119.